

Oświadczenie złożone przez senatora Kazimierza Kleinę na 61. posiedzeniu Senatu w dniu 30 marca 2023 r.

Oświadczenie skierowane do ministra sprawiedliwości, prokuratora generalnego Zbigniewa Ziobry

Szanowny Panie Ministrze!

Pragnę zwrócić uwagę na problemy związane z reprivatyzacją nieruchomości leśnych znacjonalizowanych bezprawnie lub bez podstawy prawnej w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, których zwrotu domagają się na przestrzeni ostatnich lat ich prawowici właściciele lub ich spadkobiercy. Sprawy te wiążą się z długą, skomplikowaną procedurą administracyjną bądź sądową. Co więcej, częstym zjawiskiem w tego typu sprawach wydaje się podnoszenie przez Skarb Państwa zarzutu zasiedzenia, nawet w przypadku udowodnienia przez właścicieli lub spadkobierców swoich praw do nieruchomości oraz bezprawności jej nacjonalizacji w okresie PRL.

Jako przykład pragnę podać sprawę, z jaką niedawno zwrócili się do mnie spadkobiercy nieruchomości leśnej położonej w województwie pomorskim. Sprawa dotyczy wniosku Skarbu Państwa reprezentowanego przez nadleśniczego Nadleśnictwa Osusznica, zastępowanego przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, o stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości będącej gruntem leśnym położonej w miejscowości Łąkie. Nieruchomość będąca przedmiotem wniosku o zasiedzenie przed II wojną światową stanowiła prywatną własność, która zgodnie z twierdzeniami przedstawianymi we wniosku o zasiedzenie przez Nadleśnictwo Osusznica została przejęta przez Skarb Państwa na podstawie art. 2 dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Istotny jest jednak fakt, że przed wystąpieniem do sądu z wnioskiem o zasiedzenie przedmiotowej nieruchomości Nadleśnictwo Osusznica wniosło powództwo sądowe przeciwko spadkobiercom przedmiotowej nieruchomości o uzgodnienie treści księgi wieczystej, w której nadal figuruje jej przedwojenny właściciel, z rzeczywistym stanem prawnym i wpisanie siebie jako właściciela nieruchomości. Nadleśnictwo swoje roszczenie oparło na twierdzeniu, iż przedmiotowa nieruchomość została przejęta przez Skarb Państwa z mocy prawa – art. 1 ust. 1 dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa. Sąd oddalił powództwo nadleśnictwa i dodatkowo w wyroku stwierdził, iż nie doszło do skutecznego przejęcia przez Skarb Państwa przedmiotowej nieruchomości na podstawie wskazanego przez nadleśnictwo dekretu PKWN z 6 września 1944 r. ze względu na niespełnienie przesłanek obszarowych koniecznych do przejęcia nieruchomości wskazanych w tym akcie. W praktyce oznacza to potwierdzenie faktu, że nieruchomość została przejęta niezgodnie z ówczesnym prawem.

Wskazania wymaga to, iż zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sadu Najwyższego Skarb Państwa ma możliwość zasiedzenia nieruchomości, mimo że wszedł w jej posiadanie niezgodnie z obowiązującymi w poprzednim ustroju przepisami, a więc bezprawnie (por. uchwała SN z 26 października 2007 r., sygn. akt III CZP 30/07). Jako drogę obrony przed zasiedzeniem Sąd Najwyższy wskazuje zawieszenie biegu terminu zasiedzenia, jeżeli właściciel nie mógł skutecznie dochodzić odzyskania nieruchomości, w okresie zawieszenia nie biegnie bowiem termin niezbędny do zasiedzenia. Przesłanką zawieszenia może być wystąpienie tzw. siły wyższej, za którą orzecznictwo uznaje m.in. istnienie regulacji prawnych w okresie PRL oraz praktykę ich stosowania uniemożliwiające skuteczne dochodzenie odzyskania majątku na drodze sądowej bądź administracyjnej. Jednak trzeba przy tym mieć na względzie, że okoliczność niemożności dochodzenia praw nie jest przyjmowana automatycznie, lecz wymaga badania w każdej konkretnej sprawie.

Analizując orzecznictwo sądowe w sprawach dotyczących zasiedzenia, można dojść do wniosku, że w praktyce częstym zjawiskiem jest wskazana wyżej sytuacja, w której byli właściciele oraz ich spadkobiercy po zmianie ustroju występują o zwrot nieruchomości przejętych przez Skarb Państwa w czasach PRL niezgodnie z ówczesnym prawem – również gruntów leśnych – jednak Skarb Państwa w sprawach tych uniemożliwia dawnym właścicielom zaspokojenie ich roszczeń poprzez podnoszenie faktu zasiedzenia.

W związku z tym zwracam się do Pana Ministra z następującymi pytaniami.

1. Czy ministerstwo ma wiedzę, że istnieje przedstawiony przeze mnie problem?
2. Czy ministerstwo przewiduje, że w związku z pojawiającymi się roszczeniami właścicieli nieruchomości leśnych – bądź ich spadkobierców – przejętych przez Skarb Państwa w okresie PRL niezgodnie z ówczesnymi przepisami zostaną podjęte prace legislacyjne mające na celu systemowe

uregulowanie sytuacji prawnej takich osób? Szczególnie istotne jest to, czy regulacje takie będą przewidywały formę odszkodowania dla właścicieli nieruchomości, którzy zostali de facto, po pierwsze, pozbawieni swojej własności, a przynajmniej możliwości jej faktycznego posiadania, przez państwo w okresie po II wojnie światowej wbrew ówczesnym regulacjom prawnym, a po drugie, pozbawieni współcześnie możliwości jej odzyskania na skutek działań podjętych przez Skarb Państwa w celu uzyskania prawa własności nieruchomości w drodze zasiedzenia. Wskazany problem jest o tyle istotny, że zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (DzU z 2018 r. poz. 1235), którymi zgodnie z art. 1 pkt 3 tej ustawy są lasy państwowe, roszczenia osób fizycznych, byłych właścicieli lub ich spadkobierców, z tytułu utraty własności zasobów wymienionych w art. 1 ustawy zaspokojone zostaną w formie rekompensat wypłaconych ze środków budżetu państwa na podstawie odrębnych przepisów. Jednakże do dzisiaj przepisy takie nie zostały wydane.

3. Czy właściwym działaniem Skarbu Państwa, związanego z mieniem państwowym i na ogół utożsamianego z państwem, jest dążenie do uzyskania własności nieruchomości leśnych przez ich zasiedzenie i odmowa ich wydania w naturze w sytuacji, gdy niezawisły sąd sprawujący wymiar sprawiedliwości w imieniu państwa po przeprowadzeniu postępowania sądowego o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym potwierdza fakt, że nie doszło do skutecznego przejęcia nieruchomości przez Skarb Państwa na podstawie dekretu PKWN?

Kazimierz Kleina